

Nr 196

Av herr **Andersson** i Brämhult, om decentralisering av företagsamhet och förvaltning i storstäderna.

I motionerna nr I: 361/1954 och II: 290/1954 angående den framtida närings- och bebyggelsestrukturen i landet framhölls bl. a. de stora olägenheter den ojämna befolkningsutveckling, som blivit resultatet av den ännu pågående befolkningsrörelsen från landsbygden till tätorterna, ur försvarspolitisk synpunkt innebär för samhället. I motionen hette det bl. a.:

Vid en oinskränkt luftkrigföring innebär tätortsbebyggelsen ett utomordentligt faromoment. Särskilt Stor-Stockholm på gränsen mellan två världssystem utgör ett inbjudande huvudanfallsmål i en krigssituation. Härigenom — liksom genom övriga tätortskoncentrationer — har vi själva skapat ett ur luftförsvarssynpunkt mycket ogynnsamt läge. Vid krigstillfälle måste oproportionerligt stora stridskrafter bindas till skydd för tätorterna till förfång för styrkan i det aktiva invasionsförsvaret. Därjämte måste ofanliga investeringar göras för att åstadkomma erforderliga skyddsrumsanläggningar för storstädernas befolkning — investeringar som vid en naturligare befolkningsfördelning skulle kunna med större effekt främja det aktiva försvaret eller på annat sätt komma samhället till godo. En storstadskoncentration som Stockholm synes vara i hög grad lättåtkomlig för en atombomb liksom för robotvapen.

Motionärerna framhöll som nödvändigt att dessa problem redan uppmärksammas i fredstid och rekommenderade för sin del en förskjutning av industrier och befolkning från de större städerna till landsbygden. Särskilt betonades vikten av att de krigsviktiga och för folkförsörjningen oundgängliga industrierna bör lokaliseras till de områden, där de är minst sårbara. En sådan strukturförändring minskar krigsriskerna, och om kriget skulle komma, ger den oss större möjligheter att reducera förlusterna i såväl människoliv som egendom. Motionärerna pekade också på några humanitära synpunkter. En omfattande evakuering av Stor-Stockholm, som måste äga rum i en krigssituation, kan säkert endast i exceptionellt gynnsamma fall ske utan mycket svåra lidanden för de evakuerade. Därutöver bör kanske tilläggas att en evakuering vid ett krig, då atom- och robotvapen kommer till användning, helt enkelt icke medhinner, om den icke påbörjats och förberetts redan i fredstid.

I sitt atlatande nr 36/1954 tog riksdagens bankoutskott icke upp till diskussion denna del av motionerna.

I oktober 1954 avgav överbefälhavaren sitt förslag till riktlinjer för vårt försvars organisation under de närmaste tio åren. Icke heller överbefälhavaren synes emellertid ha uppmärksammat den enligt motionärernas uppfattning viktiga del av försvarsförberedelserna som ovan berörts.

I fråga om försvarets framtida utformning bör understrykas, att en decentralisation bör eftersträvas. En träff av en tung flygbomb och ännu mer av en atombomb har så vidsträckt verkan, att mycket stora förluster kan tillfogas mera samlade styrkor. Men till Stockholm är förlagda försvarsstab, arméstab, marinstab, flygstab, arméförvaltning, marinförvaltning och flygförvaltning med kanske ett tusental officerare och tjänstemän i ett par stora kvarter, som skulle kunna förintas av var sin bomb. Om något dylikt inträffade, innan utflyttning vid mobilisering hunnit verkställas, skulle ett ödesdigert slag kunna tillfogas försvarsmakten.

Det torde också vara ofrånkomligt att frågan om en evakuering redan i fredstid från storstäderna av industriella anläggningar av vikt för försvaret och folkförsörjningen sker. Likaså torde det vara nödvändigt att icke koncentrera statliga verk och inrättningar till huvudstaden och att en decentralisering av förvaltningsapparaten äger rum. Om den nuvarande utvecklingen på förvaltningsområdet tillåtes fortgå ostörd, kan ett krigsutbrott, varvid de moderna atomstridsmedlen och robotvapnen kommer till användning, bli mycket ödesdigert och i ett enda ögonblick sätta hela vår förvaltningsapparat ur funktion. Härvidlag planerade evakueringar vid krigsfara kan bli värdelösa. En utflyttning av statliga verk och inrättningar måste därför äga rum i fredstid.

Det är enligt min uppfattning lika viktigt att sådana verkligt effektiva fredstida förberedelser sker, som att man planlägger försvarsmaktens organisation, styrka och utrustning. Ett försvar utan tryggad försörjning och med förvaltningsapparaten äventyrad är dömt att misslyckas. Det torde därför vara ofrånkomligt att dessa viktiga spörsmål tas upp till diskussion i anslutning till den prövning av överbefälhavarens förslag, som av statsrådet och chefen för försvarsdepartementet förutsatts skola äga rum, så att förslag kan föreläggas 1956 års riksdag.

Med anledning av det sålunda anförda får jag anhålla,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att frågan om en decentralisering av företagsamhet och förvaltning i storstäderna måtte tas upp till prövning i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 26 januari 1955

Torsten Andersson
i Brämhult